Опорний конспект · 1.11. Правопис префіксів і суфіксів

Українська мова · Підготовка до НМТ · Розділ 1. Фонетика. Графіка

1. Головний принцип

Префікс і суфікс пишемо **однаково завжди**: безпечний [беспе́чний], зшити [шши́ти].

Змінюється **і на письмі** лише **з- / с-**. Спершу визнач морфему, потім згадуй правило.

2. Префікс з- : с-, зі-, зо-

Пишемо	Коли · приклади
с- «КАФЕ ПТаХ»	лише перед **к, ф, п, т, х**: сказати · сфотографувати · спитати · стерти · схопити
з-	у решті випадків: зробити · зшити · зчистити · зсунути · зжитися
зі- / зо-	перед збігом приголосних: зібрати · зігнути · зіставити; зогріти · зотліти

Пастка: **зшити, зчистити** — *ш, ч* у «КАФЕ ПТаХ» немає.

3. Незмінні префікси · пре- / при- / прі-

роз-, без-, від-, над-, під-, об-, між-, через-, пред- — дзвінкий не оглушуємо: розказати · безпечний · відтак · обпекти.

Префікс	Приклади
пре- «дуже»	прекрасний · премудрий; преподобний · презирство
при-	прийти · прибудувати · присісти
прі- 3 слова	прізвище · прізвисько · прірва

Не префікси: президент · привілей · **пріоритет**.

4. Іменникові суфікси

Суфікс	Правило · приклади
-ик-, -ник-, -івник-, -чик-, -щик-	завжди **и**: кошик · вершник · працівник
-ичок, -ичк(а)	твірне слово має **-ик** чи **-иц(я)**: кошичок · вуличка · паличка
-ечок, -ечк(а)	у решті випадків: ложечка · донечка · віконечко (після голосного: краєчок)

5. Прикметникові суфікси

Суфікс	Умова · приклади
-ов-	після твердого: казко́вий · шовко́вий; після ж, ч, ш, й з наголосом на закінченні: дощови́й · бойови́й
-ев-	після м’якого чи шиплячого, наголос не на закінченні: гру́шевий · вишне́вий
-єв-	після м’яких н, т, після й: алюмі́нієвий · життє́вий

-енн(ий) прикметник	-ен(ий) дієприкметник
наголос на суфіксі, «дуже / неможливо»	наголос на корені, «той, якого зробили»
незліче́нний · нездола́нний · страше́нний	незлі́чений · здо́ланий · напи́саний

6. Суфікси -ськ-, -цьк-, -зьк-

Основа + -ськ(ий)	Приклади
г, ж, з → -зьк-	Прага → празький · Париж → паризький · Кавказ → кавказький
к, ц, ч → -цьк-	козак → козацький · Кременчук → кременчуцький · Галич → галицький
х, с, ш → -ськ-	чех → чеський · Одеса → одеський

- так само -ств(о), -цтв(о), -зтв(о): товариство · козацтво;
- винятки: **баскський · тюркський · казахський · ацтекський · іракський · меккський**;
- окремо: Дамаск → **дамаський**, місто → міський, хват → хвацький;
- Луцьк → луцький — суфікс не подвоюємо.